

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи ДВНЗ

«Ужгородський національний університет»

доктор медичних наук, професор

Іван МИРОНЮК

2026 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук в галузі знань 81 Право за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» на тему «Публічна служба в митних органах України: теоретичні та практичні питання правового регулювання організації і її здійснення» ЧЕРКУНОВА Олександра Віталійовича

На виконання Наказу ректора ДВНЗ «Ужгородський національний університет» від 28.10.2025 року № 67/01-04 «Про проведення попередньої експертизи докторської дисертації» створена комісія у складі:

Лазура Ярослава Володимировича – доктора юридичних наук, професора, декан юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Віхляєва Михайла Юрійовича – доктора юридичних наук, професора, професора кафедри адміністративного, фінансового та адміністративного права ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;

Тернуцака Михайла Михайловича – доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри адміністративного, фінансового та адміністративного права ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

провела попередню експертизу дисертації здобувача наукового ступеня доктора наук в галузі знань 81 Право за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» на тему «Публічна служба в митних органах України: теоретичні та практичні питання правового регулювання організації і її здійснення» ЧЕРКУНОВА Олександра Віталійовича і дійшла наступного висновку:

1. Найсуттєвіші наукові результати, які одержані особисто дисертантом.

Дисертаційна робота Черкунова Олександра Віталійовича на тему: «Публічна служба в митних органах України: теоретичні та практичні питання правового регулювання організації і її здійснення» є завершеним науковим дослідженням, яке містить нове вирішення актуальної науково-прикладної

проблеми правового регулювання публічної служби в митних органах України.

Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена посиленням уваги до проблематики правового регулювання публічної служби в митних органах України, що пов'язано з реформуванням державного управління, євроінтеграційними процесами та потребою підвищення ефективності діяльності митної системи України. В сучасних умовах трансформації публічної служби акцент на забезпеченні прав, обов'язків і професійної етики посадових осіб потребує системного теоретичного осмислення та належного правового забезпечення. Це зумовлює необхідність комплексного дослідження організаційно-правових засад функціонування публічної служби в митних органах як складової публічної адміністрації України. Автором зроблено ряд цінних висновків, зокрема:

- визначено теоретико-правові засади публічної служби в митних органах України як комплексного соціально-правового інституту, що має адміністративно-правову основу, поєднує елементи фінансового, митного та податкового регулювання і функціонує в системі публічної адміністрації держави;

- розкрито генезу правового регулювання публічної служби в митних органах України, визначено етапи її становлення від формування національної моделі після проголошення незалежності до сучасної системи, зорієнтованої на принципи належного врядування та верховенства права;

- сформульовано концепцію інституційної автономії митної служби як адміністративно-правового принципу, що забезпечує баланс між підлеглистю органам виконавчої влади та професійною незалежністю під час виконання контрольних і правоохоронних функцій;

- доведено правову необхідність спеціального службово-правового статусу посадових осіб митних органів як умови їх правової захищеності, професійної стабільності та відповідальності;

- обґрунтовано доцільність удосконалення нормативно-правового регулювання контрактної форми проходження служби в митних органах у межах режиму публічно-службових відносин, з урахуванням потреб воєнного стану;

- аргументовано необхідність законодавчого розмежування понять “державна служба” і “публічна служба” у митних органах, виходячи з поєднання адміністративних, фіскальних і правоохоронних повноважень;

- виявлено прогалини правового регулювання пенсійного забезпечення колишніх посадових осіб митних органів та обґрунтовано потребу уніфікації судової практики щодо спеціального статусу службовця;

- розроблено авторську модель компетентнісно-орієнтованої системи управління персоналом митної служби як правового інструменту реалізації принципів професіоналізму та етики публічної служби;

- аргументовано доцільність упровадження рамки митних компетенцій та професійних стандартів, адаптованих до норм права ЄС, як складової правового механізму розвитку кадрової спроможності служби;

- доведено, що публічна служба в митних органах має гібридний адміністративно-правовий характер, поєднуючи владно-управлінські, контрольні, правоохоронні та сервісні функції;
- висвітлено вплив права Європейського Союзу на стандарти етики, соціального захисту та правового статусу службовців митниці;
- обґрунтовано застосування міждисциплінарного методологічного підходу до юридичного аналізу публічної служби;
- удосконалено правові засади публічної служби в умовах воєнного стану як режиму особливого публічно-правового регулювання;
- уточнено правове розуміння соціальної місії публічного службовця митного органу як носія цінностей служіння державі, закону та суспільству;
- сформульовано рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання кадрової політики в Державній митній службі України з урахуванням принципів верховенства права, доброчесності та цифровізації процедур;
- доведено, що митна служба є складовою системи публічного управління, діяльність якої має адміністративно-правовий характер і спрямована на забезпечення фінансової безпеки держави, реалізацію принципів права Європейського адміністративного простору.

2. Оцінка достовірності та новизни наукових положень, висновків, рекомендацій, що містяться у дисертації.

Достовірність наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, зумовлена сучасним методологічним рівнем виконаного дослідження, комплексним характером застосованих методів та значним обсягом опрацьованого емпіричного й нормативного матеріалу. Робота базується на глибокому аналізі законодавства України, актів Європейського Союзу, практики адміністративних судів, матеріалів Державної митної служби України, наукових праць українських та зарубіжних дослідників. Загалом опрацьовано 970 джерел, що забезпечило репрезентативність і повноту наукової бази дослідження.

Методологічна основа дисертації становить цілісну систему взаємопов'язаних методів і підходів, спрямованих на пізнання феномену публічної служби в митних органах як комплексного соціально-правового інституту. Вибір і поєднання методів зумовлено метою, завданнями та міждисциплінарним характером проблематики.

У процесі дослідження застосовано філософські, загальнонаукові та спеціально-наукові методи, що забезпечили багатовимірність і глибину аналізу. Філософські методи – діалектичний, аксіологічний, онтологічний та антропологічний – дали змогу розкрити сутність публічної служби як соціального явища, виявити її ціннісно-нормативні засади та зв'язок із принципами служіння державі, суспільству й праву.

Загальнонаукові методи (системний, логічний, структурно-функціональний, індукції та дедукції, синергетичний) застосовувалися для аналізу структури й функціонування митної служби в системі публічної адміністрації, а також для

визначення внутрішніх зв'язків між елементами службово-правового статусу посадових осіб.

Спеціально-наукові методи відіграли ключову роль у розробленні практичних і теоретичних положень.

– формально-правовий метод забезпечив дослідження змісту правових норм, що регулюють проходження служби, дисциплінарну відповідальність і соціальний захист посадових осіб митних органів;

– порівняльно-правовий метод дав змогу зіставити національні підходи з практикою держав – членів Європейського Союзу, визначити напрями гармонізації правового регулювання;

– історико-правовий метод застосовано для простеження етапів становлення публічної служби в митних органах України від часу здобуття незалежності до сучасного етапу європейської інтеграції;

– метод правового моделювання використано для формування авторської концепції інституційної автономії митної служби та компетентнісно-орієнтованої моделі управління персоналом;

– методи юридичної герменевтики та правового прагматизму забезпечили тлумачення правових категорій «публічна служба», «спеціальний статус посадової особи митних органів», «контрактна форма служби», а також дозволили поєднати теоретичне й практичне виміри правового регулювання.

Методологія дослідження реалізована в межах синтетичного міждисциплінарного підходу, який поєднує юридичні, управлінські, економічні та соціальні компоненти пізнання. Такий підхід дав змогу інтегрувати адміністративно-правові, фінансово-правові та службово-трудова аспекти функціонування публічної служби в митних органах і забезпечив комплексність дослідження її правової природи.

3. Значення отриманих результатів для теорії і практики.

Теоретична і практична цінність дисертаційної роботи полягає у можливості використання розроблених автором положень, висновків і пропозицій у різних сферах правотворчої, правозастосовної, наукової та освітньої діяльності.

– у правотворчій діяльності результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення законодавства України у сфері публічної служби, зокрема під час підготовки проєктів законів і підзаконних актів, що визначають правовий статус, порядок проходження служби, оцінювання, соціальні гарантії та відповідальність посадових осіб митних органів. Запропоновані автором концептуальні підходи до інституційної автономії митної служби, контрактної форми служби та компетентнісного управління персоналом можуть бути застосовані при оновленні положень Закону України «Про державну службу», Митного кодексу України та відповідних нормативних актів Міністерства фінансів України та Державної митної служби України;

– у правозастосовній діяльності отримані результати мають значення для підвищення ефективності діяльності митних органів, органів публічної адміністрації та адміністративних судів. Розроблені теоретико-правові положення можуть бути використані для уніфікації практики застосування законодавства щодо проходження служби, дисциплінарної відповідальності, пенсійного забезпечення та соціального захисту службовців. Практична цінність роботи також полягає у формуванні правових орієнтирів доброчесності, підзвітності та професійної етики посадових осіб митних органів;

– у навчальному процесі матеріали дисертації можуть бути використані при викладанні дисциплін «Адміністративне право», «Фінансове право», «Службове право», «Митне право», а також спеціальних курсів, присвячених правовому статусу публічних службовців та реформуванню публічної адміністрації. Положення та висновки дослідження можуть бути використані під час підготовки навчально-методичних посібників, підручників і програм підвищення кваліфікації державних службовців.

– у науково-дослідній діяльності здобуті результати становлять основу для подальшої розробки проблем правового статусу публічних службовців у спеціалізованих органах виконавчої влади, удосконалення концепції публічної служби в контексті європейської інтеграції та адміністративної реформи, а також розвитку міждисциплінарних підходів до вивчення службово-правових відносин. Робота поглиблює теоретичні засади адміністративного та фінансового права, збагачуючи науку новими положеннями щодо інституційної автономії, компетентнісного підходу та правових механізмів кадрової політики.

– у правопросвітницькій сфері положення дисертації можуть бути використані для підвищення правової культури працівників митних органів, формування у них належного розуміння етичних і правових засад публічної служби, а також у програмах підготовки та атестації державних службовців. Застосування здобутих результатів сприятиме підвищенню довіри суспільства до митної служби, зміцненню принципів доброчесності, відкритості та професіоналізму в системі публічної адміністрації України.

Отримані результати свідчать про формування автором власної наукової концепції публічної служби в митних органах України.

4. Повного висвітлення матеріалів дослідження у друкованих виданнях.

За темою дисертаційного дослідження опубліковано 59 наукових праць, з яких 7 – у наукових періодичних виданнях, які індексуються в Scopus/WoS та виданнях категорії «А», 2 – розділи у колективних монографіях, 21 – у наукових періодичних фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 27 наукових статей і тез апробаційного характеру.

5. Рекомендації щодо використання результатів дисертаційного

дослідження.

Впровадження результатів дослідження дозволило автору зробити наступні рекомендації.

1. Щодо вдосконалення теоретико-методологічних засад правового регулювання публічної служби в митних органах України:

– розвивати інтегративний підхід до розуміння публічної служби в митних органах як комплексного правового, організаційного та етичного явища, що поєднує норми адміністративного, трудового, антикорупційного й європейського права;

– посилити аксіологічний вимір публічної служби шляхом усвідомлення її цінності як форми служіння суспільству, що базується на принципах доброчесності, підзвітності та ефективності;

– застосовувати міждисциплінарну методологію дослідження публічної служби, яка поєднує інструменти юридичної науки, публічного управління, етики та соціології для розкриття феномену професійної відповідальності посадових осіб митних органів;

– удосконалити системне розуміння структури правового статусу публічного службовця митного органу, що включає правосуб'єктність, обов'язки, компетентності, етичні стандарти та механізми відповідальності.

2. Щодо практичного застосування результатів дослідження:

– забезпечити у правових нормах чітке відображення принципу взаємної відповідальності держави та публічного службовця – держава створює належні умови служби, а службовець сумлінно виконує покладені функції;

– підсилити роль принципу верховенства права в організації та проходженні служби в митних органах, зокрема шляхом посилення правових гарантій, процедурної визначеності та захисту легітимних очікувань службовців;

– розвивати системи формування професійної етики, правової культури та антикорупційної свідомості публічних службовців митних органів;

– упроваджувати освітні програми та тренінги з питань доброчесності, європейських стандартів публічної служби, етичних дилем і відповідального прийняття управлінських рішень.

3. Щодо вдосконалення правового регулювання публічної служби в митних органах:

– урахувати національний досвід становлення інституту публічної служби після здобуття незалежності України та міжнародні стандарти SIGMA, WCO, CC у сфері публічного управління;

– забезпечити баланс між формальними вимогами законодавства та морально-етичними цінностями публічної служби, визнаючи, що ефективність служби визначається не лише дотриманням норм, а й рівнем внутрішньої мотивації та професійної культури;

– розробити дієві механізми попередження конфліктів інтересів і професійної відповідальності через удосконалення внутрішнього контролю, оцінювання доброчесності та процедур дисциплінарної практики;

– створити систему моніторингу ефективності проходження публічної служби в митних органах, яка б враховувала не лише показники результативності, а й рівень дотримання етичних стандартів і суспільної довіри.

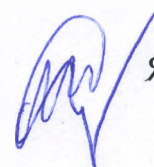
ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота «Публічна служба в митних органах України: теоретичні та практичні питання правового регулювання організації і її здійснення» Черкунова Олександра Віталійовича, яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора наук в галузі знань 81 Право за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» є кваліфікованою, комплексною та завершеною науковою працею, у якій сформульовано наукові положення і отримано обґрунтовані результати, що становлять суттєвий внесок у розвиток науки адміністративного права та теорії публічної служби.

Дисертаційна робота відповідає вимогам пунктів 7, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17 листопада 2021 р. та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» і може бути представлена до офіційного захисту.

Рецензенти:

доктор юридичних наук, професор,
декан юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

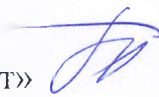
Ярослав ЛАЗУР

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Михайло ВІХЛЯСВ

доктор юридичних наук, доцент,
кафедри адміністративного,
фінансового та адміністративного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Михайло ТЕРНУЩАК